

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

שתי הלכות ביום

פרשת בהר

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ
שְׁבֶת לַח'". (ויקרא כה א-ב)

שאלה: מה ענין שמיטה לענין הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, ומדוע דוקא במצוה זו כתבה התורה שנאמרה בהר סיני.

תשובה: משה רבינו קיבל בהר סיני את כל המצוות, כלליהם ופרטיהם ודקדוקיהם, אך לא לימד אותם לישראל כולם בבת אחת, כי כאשר ירד מן ההר עם הלוחות הראשונים וראה את העגל והמחולות, שבר את הלוחות, והתעסק במשפטי החוטאים, ואחר כך בבקשת הסליחה והמחילה מה' לכל ישראל, וקבלת הלוחות השניות. והדבר הראשון שציוה אותם אחרי שסלח להם ה' היה מעשה המשכן, ואז נצטוו משה רבינו על עניני המשכן, והיינו הקרבנות, ומשיחת הכהנים, והזהרת שמירת הטהרה, ובכלל זה בעלי החיים המותרים באכילה, והזהירות מהדברים הטמאים שהנוגע בהם לא יכנס למקדש. וכן עניני קרבנות יולדת, ומצורע, וטומאת זב, שכל זה הוא מהאזהרות שלא יכנסו הטמאים למשכן ה', וכן עבודת יום הכפורים שהיא גם כן ממשפט המקדש וקדושתו. וכן ציוה שהרוצה לאכול בשר יביאהו אל פתח אהל מועד להקריבו שם. ואחר כך ציוה על ישראל להתרחק מאיסורי עריות ואיסורי עבודה זרה, שהם מצוות המיוחדות לטהרת האומה בכללותה, שיהיו ראויים לבוא למשכן ה', והבטיח להם שבזכות שמירת המצוות הללו ישכנו בארצם לבטח. ולבסוף ציוה על הכהנים, משרתי ה', שישמרו מטומאת מת, ולא יגשו לעבודת ה' בעלי מומים, והזהיר את ישראל על מועדי ה' ששמירתם הוא כבוד ישראל וכבוד ה', ועל הדלקת הנרות במשכן והנחת לחם הפנים תמיד. ומצוות אלו הצטוו משה רבינו מאהל מועד לאומרו לישראל, כמו שנאמר בתחילת הספר **"וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר,** ואחרי שהשלים את כל הפרשות והמצוות הנוגעות לעניני המשכן וקדושתו, חזר משה רבינו לומר להם את שאר המצוות שהצטוו בהר סיני, שעד עתה לא לימדם לישראל, ולכן חזר וכתב כאן, לפני מצוות השמיטה, שהמצוות שיאמר עתה אינם שייכים למשכן ה' אלא הם המצוות הכלליות שהצטוו בהיותו בהר סיני בארבעים היום הראשונים, והם נאמרו לו כבר בהר סיני לאומרו לישראל (שאלה א).

"וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שְׁבֶת שְׁבַתֹּן יִהְיֶה לְאָרֶץ שְׁבֶת לַח' שְׁדָךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמֶךָ לֹא תִזְמַר" (ויקרא כה ד) "וְקִדְשָׁתֶם אֵת שְׁנַת

הַחֲמִישִׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תַחֲיֶיהָ לָכֶם" (ויקרא כה י)

שאלות: א. אם מצוות השמיטה והיובל הם ממין אחד ומטעם אחד, מדוע לגבי מצוות שמיטה כתבה התורה לשון 'שבת' שבע פעמים, ואילו במצוות יובל לא נאמרה לשון שבת אפילו פעם אחת. ב. מדוע בתחילת שנת היובל תקעו בשופר, ובשמיטה לא תקעו. ג. מדוע בשנת היובל נאמרה לשון 'קדושה', ואילו בשמיטה לא נאמרה לשון זו.

תשובה: שני חסדים גדולים עשה ה' בעולמו, א. בריאת העולם, ב. נתינת התורה לישראל. וציוה ה' שינהגו ישראל בארצם בשני דברים המזכירים ורומזים לכך, השמיטה רומזת לששת ימי בריאת העולם, ובשביעת שבת ה' וינפש, ולכן מכונה השמיטה בלשון 'שבת הארץ', ונכתבה לשון 'שבת' שבע פעמים, לרמוז לשבע השמיטות שיש בכל יובל. אמנם היובל מרמז על מתן תורה, שניתנה ביום החמישים לצאת בני ישראל מצרים, והיובל הוא בשנה החמישים. וכפי שבמתן תורה היה קול שופר, כך תוקעים בשופר בתחילת שנת היובל. וכיון שבמתן תורה ציוה ה' על משה **"לָךְ אֶל הָעָם וְקִדְשָׁתֶם"** כך נאמרה לשון קדושה בשנת היובל (שאלות ג, ד, ה).

"יובל הוא תהיה לכם ושבבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו. יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחה ולא תבצרו את נזריה. כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה. בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו" (ויקרא כה י-יג)

שאלה: מדוע בפרשת היובל נאמר שלש פעמים לשון 'יובל היא תהיה להם', והיה די באחת מהם. מדוע נאמר פעמיים 'ושבבתם איש אל אחוזתו', ו'תשובו איש אל אחוזתו'.

תשובה: בשנת היובל הצטוו ישראל בשלשה דברים, ועל כל אחד מציוויים אלו נאמרה לשון 'יובל היא תהיה לכם': א. הצטוו לשלוח את העבדים העבריים לחופשי, ועל כך נאמר "וקראתם דרור בארץ לכל ישביה", ומה שנאמר בהמשך הפסוק "ושבבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו" אין הכוונה שישובו לנחלת הקרקע, אלא שכל עבד עברי ישוב אל משפחתו ואחוזתו. ב. הצטוו שלא יזרעו ולא יקצרו, ועל זה נאמר "יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תבצרו", ונוספה כאן לשון 'שנת החמשים שנה', לומר, שאף על פי שהשנה הקודמת היתה שמיטה, וגם בה לא זרעו ולא קצרו, גם בשנה זו לא תזרעו ולא תקצרו. ג. שיהיה היובל שנת קדש לכל הנחלות שישובו לאדוניהם, ועל זה נאמר "יובל היא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה", כלומר, שמחמת קדושתה יהיו כל גידוליה הפקר לכל, מחמת כן "בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו", והיינו אל הקרקעות שנמכרו במשך השנים, ולכן כאן לא נאמר 'איש אל משפחתו', כי אין המדובר על חזרת העבד למשפחתו, אלא על חזרת הקרקע לבעליה (שאלות 1,2)

"וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מניד עמיתך אל תזנו איש את אחיו, במספר שנים אחר היובל תקנה מואת עמיתך במספר שני תבואת ומכר לך" (ויקרא כה יד-טו)

שאלה: מדוע בתוך פרשת היובל באה מצות ההונאה, והרי זו מצוה בפני עצמה שאינה שייכת ליובל.

תשובה: כוונת התורה לומר שהקנה קרקע מחבירו, ובשנת היובל חוזרת הקרקע למוכר, אין לו להתרעם על כך ולחוש שהונו אותו, כיון שמתחילה היתה המכירה לפי השנים הנותרות ליובל, והרי זה כאילו קנה ממנו את התבואות בלבד של שנים אלו, ואין כאן הונאה (שאלה ח).

"ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם על הארץ לבטח. ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה" (ויקרא כה יח-יט)

שאלה: מדוע נאמר פעמיים שישראל ישבו לבטח על אדמתם, "וישבתם על הארץ לבטח", ו"ישבתם לבטח עליה".

תשובה: הבטיחה כאן התורה שתי הבטחות לישראל כאשר יקיימו את התורה והמצוות כראוי, וישמרו את שנות השמיטה והיובל כדין: א. שבזכות זה לא יגלו מעל אדמתם על ידי אויבים, אלא ישבו בארצם לבטח. ב. שבהיותם בארץ תתן להם הארץ פריה ויבולה, ולא יצטרכו ללכת לחוץ לארץ מחמת רעב לבקש להם מזון ומחיה, אלא ישבו בבטחון על אדמתם בלי מחסור (שאלה יא).

